

BAKANCSLISTÁS LÁTNIVALÓK

A BÜKK-VIDÉK GEOPARKBAN

Csak a szemeddel érintsd!
A virág boldogan virít
a réten, nem a vázában.
Vigyázz, hova lépsz!

A Zsidó-rét karsztvápájának tszf-i magassága 800–850 m, 875–950 m-ig emelkedő bércek, hegyhátak szegélyezik. Ezekről, ill. ezek közül egykori vízfolyások többszörös völgyei ereszkednek be a karsztvápába. Aljukban sűrűn horpadnak töbrök, töbröcsoportok. A Zsidó-rét délnyugati végébe mélyül az egész hegység legnagyobb töbre, a Mohos-töbör. A völgyek aljába horpadó töbrök, töbröcsoportok a hideg levegő valóságos csapdái, ezért bennük hajnalra a nyári hónapokban is fagyhat. Ha a koratéli erős és tartós fagyok megelőzik a havazást, és a hótakaró fagyott talajt fed be, a tavaszi enyhüléskor az olvadákvizek nem szívároghatnak be a talajba, és a környező lejtőkről lefolyhatnak a Mohos-töbörbe néhány napra tóvá gyűlnek, majd fokozatosan elnyelődnek. E ritka alkalmakkor a Mohos-töbör átmenetileg víznyelőként működik.

A Nagy-fennsík déli peremén emelkedik a Három-kő, a Nagy-kő-hát többtagú 180 m hosszú déli szikla-oromzata. Legnyugatibb, 25 m magas sziklaormát látványos, 20 m-re felszökő kürtöközi torony díszíti. A Három-kő másik két tagja 9–10 m magas tornyokkal tagolt. Egyikük tengelyében öblös, D-felől felszakadt 2–4 m széles, 6–7 m magas zsomboly-torzó látszik. Kőzetanyaga a Bükk-fennsíki Mésző korallós zátonyfacies kifejlődése. Legjellemzőbb felszíni karsztformái a meredeken álló rétegfejek kialakuló ördögzsántás-, vagy karmezők. A sziklafelszínnek déli oldalain jellemzően a sziklagyepek száraz-melekedvelő állományai fordulnak elő: festő műge, pongyola harangvirág, pillás zanót, kövér daravirág, tarka búzavirág stb.

A Bükk-fennsík legszebb karsztjelenséges kaszá-lórétje. A Zsidó-réti-karsztvápa mészkőtérzsinen kialakult széles, lapos völgymedence. A széles vápában nemcsak egymás után, hanem egymás mellett is számos víznyelőtöbör és karsztútal mélyül. A Zsidó-rét DNY-i negyedében nyíló Mohos-töbör a Bükk legnagyobb víznyelő múltú, oldással mélyített és tágitott „tölcsére”. A Zsidó-réten sok ritka növényfaj található, például a karcús sisakvirág, a szártalan bábakalács, a réti kardvirág, gömböskösbör, a jégkorszaki reliktum havasi ribiszke, és szőrfügyep-foltok maradványai bújnak meg. A Zsidó-rét fokozottan védett természeti terület, az Olasz-kapui tanösvény része. Turistautakon szabadon látogatható.

1. MOHOS TÖBÖR

Az én köveim,
a Bükk mélye rejt
a legiszább
vizet!

Bizony! De csak addig marad
tisztá, amíg nem dobálunk
bele olyat, ami nem oda való.
Segítsetek nekünk!

Szilvásváradon, a közeli karsztforrások által táplált Szalajka-patak forrásmésző lépcsősorán zúdul le a Fátyol-vízesés. A völgy egyéb látnivalói: Szikla-forrás, Szabadtéri Erdei Múzeum, pisztráng-keltető tavak, Zilahy Aladár Erdészeti Múzeum és a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Szalajka-völgyi Információs Háza. A kisvasút végállomásától túraösvényen kb. 30 perc alatt érhető el az ősember lakóhelyeként is ismert Istállóskői-barlang. A Szalajka-völgy a Bükki Nemzeti Park fokozottan védett területe, gyalogosan, kerékpáron és a kisonnattal látogatható.

4. SZALAJKA-VÖLGY, FÁTYOL VÍZESÉS

Sok titkot őriznek ezek
a falak! Régen ősember
menedéke volt...

...ma pedig
a denevéreké!
Vigyázzunk rájuk,
mert nagyon
érzékenyek.
Csenddel
köszönts
a barlangot!

A kicsi, de annál látványosabb cseppkövekben bővelkedő Esztáz-kői-barlang Felsőtárkánytól 3,5 km-re, a Gyetra-völgyben nyílik. A barlang fosszilis víznyelőbarlang, mely a völgytalp bevágódása során az eredeti természetes bejáraton keresztül nyelte a nem karsztos térszínről lefutó vízfolyást. Az idősebb felső termekben már megindult és jelenleg is folyik a cseppkőképződés, míg az alsó szakaszok agyaga és a cseppkövek hiánya ma is előforduló víznyelésre utalnak. A barlang védett állatok – pl. különböző denevérfajok – élőhelye. A barlangban sem villanyvilágítás, sem betonjárda nincs, egy helyen létra segíti a közlekedést. A barlang hőmérséklete 9–10 fok, vizes-sáros és száraz szakaszok egyaránt előfordulnak. A barlangba a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság könnyű és közepes nehézségű vezetett túrákat szervez. A látogatáshoz sisakot, a túravezetők biztosítanak. Részletek: www.bnpi.hu

7. ESZTÁZ-KŐI-BARLANG

Nézd ezeket a hatalmas
sziklákat! A természet
monumentális alkotásai!

Gyönyörűek,
valóban, de csak
tisztas távolból
szemléljük!
Maradjunk
a kijelölt
túraösvényen,
mert itt minden
lépés számít.

A szarvaskői Vár-hegy és szurdoka képződményei tenger alatti vulkáni kúpok lejtőin lefolyó bazalt lávaárak, párnaláva halmazok. Az Akasztó-hegyről szemlélve láthatjuk, hogy a láva „párnák” kötegekbe rendeződtek és az egykori lejtőn megcsúszva különböző irányokat vettek fel.

Az Eger-patak 5–20 m magas, bazalt testekkel szeggett látványos szurdoka a késő pliocén végén, kb. 2–3 millió évvel ezelőtt alakulhatott ki.

A Vár-hegy csúcsán áll az egykori vár romja.

A szarvaskői Vár-hegy és környezete fokozottan védett természeti terület.
A Szarvaskő környékét bemutató tanösvény szabadon látogatható.

Az Upponyi-hegység a Bükk-vidék északi, a Bükk hegységétől jól elkülönülő része. A hegység DNY-i részét vetőszikok mentén rögszerűen kiemelt öidei kőzetek alkotják.

Uppony és Dédestapolcsány között az ország egyik leglátványosabb szurdokát hozta létre a törésvonalak mentén bevágódott Csernely-patak. Az Upponyi-szoros világosszürke mészkőfalai elérik az 50 m magasságot. A karsztosodásra hajlamos mészkőben 25 barlang nyílik.

A tetőről gyönyörű a kilátás a szoros déli részén a Csernely-, és a Bán-patak visszaduazzasztásából kialakított Lázberci-víztározóra. A terület a Lázberci Tájvédelmi Körzet része. Turistauton szabadon látogatható.

5. UPPONYI-SZOROS, LÁZBERCI-TÓ

A Hór-völgy oldalában, Cserépfalu közelében található a Suba-lyuk, amely jelentőségét a benne található különböző korú ősembermaradványoknak és a jégkorszak utolsó szakaszát felölő szinte teljes rétegornak köszönheti. Az átlagosan 6 m vastag barlangi kitöltésben a neandervölgyi ember, egy 25–35 éves nő és egy 3 év körüli gyermek csontmaradványait találták meg nagyszámú állatsont, pattintott kőeszköz és tűz használatára utaló faszénderabák mellett. A barlangban fellelt állatsontok azt bizonyítják, hogy az itt élt emberek az erdőben és a Bükk előterében elterülő füves puszta is vadásztak. Legyakoribbak a barlangi medve, a vadló, kőszál kecseke, zerge, nyúl, gímszarvas és mamut csontjai. Kőeszközök döntő többségét a környéken gyűjtötték, azonban találtak a mai Bükkszentkeresztről származó kvarcporfir és zempléni eredetű obsidián tárgyakat is.

8. CSERÉPFALU, SUBA-LYUK

Lillafüreden található a Bükki Nemzeti Park két idegenforgalom számára megnyitott barlangja.

Az Anna-barlang a Szinva karsztforrásának vízből 150–200 ezer éve kivált édesvízi mészkőlerakásban alakult ki. A barlang ürege a vízesésnél lehalál sűrű növényzet alatti fülkék beboltozódásával jött létre, melyeket a források utat kereső vize tovább alakított.

A Szent István-barlang a kb. 240 millió éves, a triász időszakban képződött, jól karsztosodó mészkőben jött létre. Jelentős méretű termek többesége nagy magasságú hasadékokban, kürtökben végződik. A járatokat cseppkőleírások, különböző formájú függő és álló cseppkövek, cseppkőszlopok díszítik.

A barlangok látogathatóságáról a www.bnpi.hu oldalon tájékozódhatnak.

9. LILLAFÜRED, ANNA- ÉS Szent István-Barlang

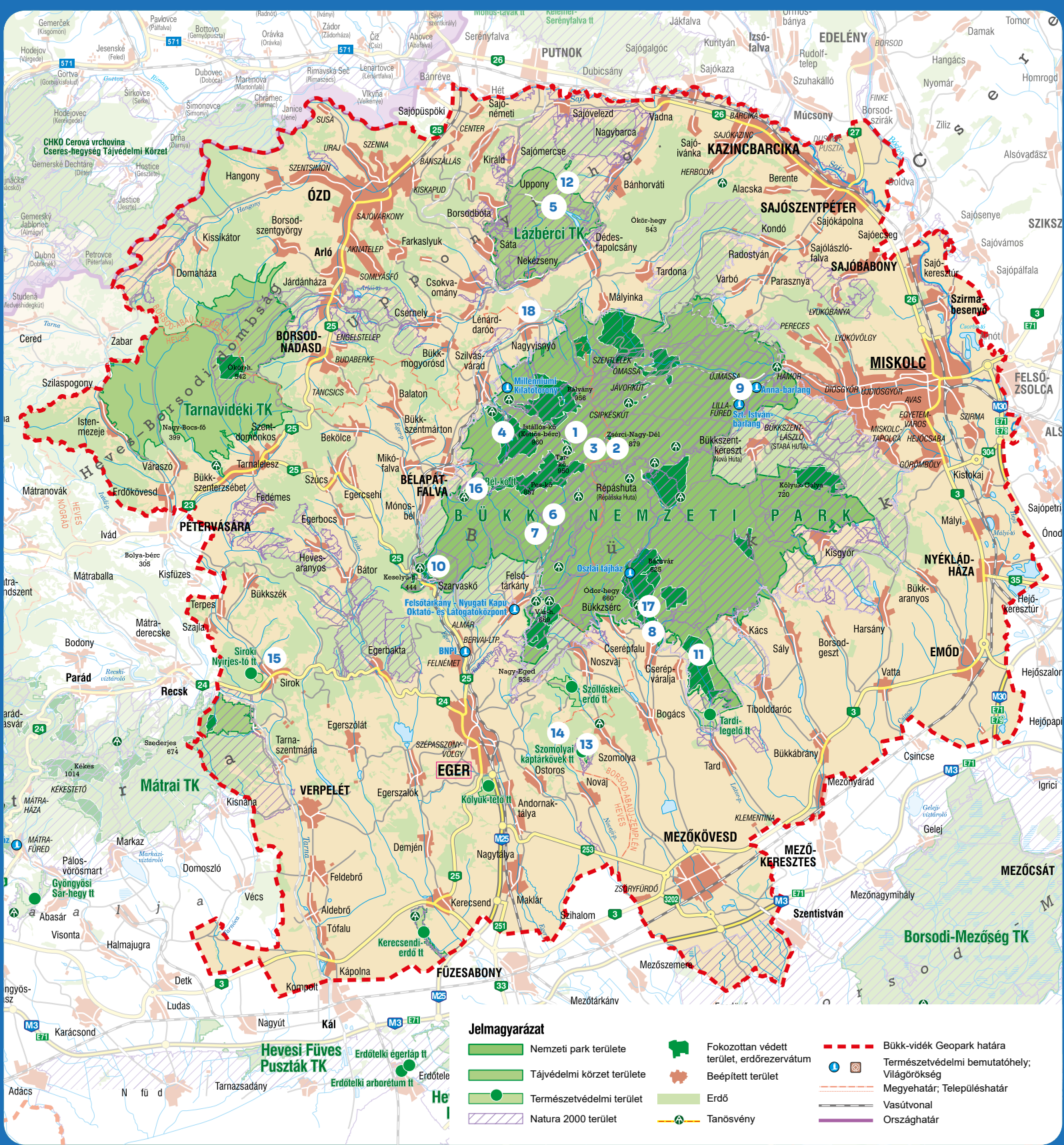
Bánhorvátiban, az Egeres-völgy vízfolyásába szakít bele a Damasa-szakadék. Az Egeres-völgy közhatalár mentén fut, bal oldala andezit, jobb oldala laza, agyagos-homokos tengeri üledék, melyen olvadás, vagy nagyobb esőzések után az andezit-takaró hasábkra repedezett pereme könnyen megcsúszik. A szakadék kialakulásában 18–19. századi földrendések játszottak a főszerepet.

A leomlott kőzetblokkok között zegzugos járatrendszer alakult ki. A Mély-hasadék utolsó méterét igazi albarlanggá zárják az egymást támasztó tömbök. Om-ladékkal elzárt végének szomszédságában sziklával tagolt, el-ágazó, majd egyesülő hasadék húzódik. A Damasa-szakadék fokozottan védett természeti terület. Sajóveleztől tanösvényen, Bánhorvátból turistauton szabadon látogatható.

10. SZARVASKŐ, VÁR-HEGY

11. CSERÉPVÁRALJA, KŐ-VÖLGY

12. BÁNHORVÁTI, DAMASA-SZAKADÉK

A bükkaljai vulkanizmus kapcsolódó legjellemzőbb felszíni alakzatok a kaptárkövek. A kúp alakú kőtoronyokba a régmúlt idők emberei fülkéket faragtak. A szomoljai Vén-hegy DNY-i lejtőjén található a Bükk-alja legnagyobb kiterjedésű, legtöbb fülkét tartalmazó kaptárkő csoportja. A Kaptár-rét felett húzódó rioltuffa vonulat nyolc nagyobb sziklacsoporthoz 117 fülke található. Legszebb a IV., Királyszékének is nevezett sziklavonulat, amely egy búbos-kemencéhez hasonló nagyobb és több kisebb kúpra tagolódik, összesen 48 fülke látható rajta. A Szomoljai kaptárkövek természetvédelmi terület a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi és vagyonkezelésében van. A kiépített tanösvény szabadon látogatható.

A Bükkalján élő emberek egykor lakóházaikat, illetve gazdasági épületeiket is a könnyen faragható, de átlékony rioltuffában alakították ki. A barlanglakások, kisebb gazdasági épületek (ólak, raktárak) és a nagyobb borospincék mellett megjelennek a gyakran egész juhnyájukat, illetve csordákat befogadni képes hatalmas alapterületű kőhodályok is.

Eger és Szomolya között található Király-kúton tágas faragott kőhodály látható. A hodály egykor uradalmi, esetleg dézsmapince lehetett, melyek funkciója az évszázadok során többször megváltozott. Ma egy szürkemarha gulya téli szállásaként funkcionál.

Mintegy 17 millió évvel ezelőtt lezajlott vulkáni működés hozta létre a siroki Vár-hegyet felépítő kőzeteket.

A vulkáni tufákból évmilliók alatt a külső erők szélszélves alakú sziklákat hoztak létre. A mállásnak jobban ellenálló összesült kőzetekből alakultak ki a látványos tufatornyok.

A Vár-hegy gerincén sorakozó ún. Bálványkövek, a Pap, a Barát és az Apáca meredek tornyai 5–6 m-rel emelkednek a nyereg fölé.

A település fölfe magasodó, vulkáni tufára épült Siroki vár történelmi emlékhely, gazdag programokkal.

13. SZOMOLJAI KAPTÁRKÖVEK

14. SZOMOLYA, KIRÁLY-KÚTI KŐHODÁLY

15. A BÁLVÁNYKÖVEK ÉS A SIROKI VÁR

A Bél-kő kiemelkedő sziklaormát a triász időszakban lerakódott Bükkfennsík Mésző építi fel. A tengerben képződött üledék hegységképző mozgások hatására felgyűrődött, kiemelkedett, a késő eocén végéig tönkfelszínre egyengetődött. A hegy csúcsát a csaknem száz évig tartó mészőbányászat megcsonkította, csak nyugati bérce maradt ép. A Bélkő alkotó mésző igen jól karsztosodik, felszínén tarajos bemélyedések, karrmezők alakultak ki. A Bélkő barlangjait a bányászat jórészt elpusztította, csak a hegygerinc déli oldalán maradt meg egy romkürtő, ami egy nagyobb víznyelőbarlang felső szakaszának maradványa. A hegy északi lábánál látható a cementgyártás céljára megnyitott palabánya maradványa, melynek kőzete a jura időszakban lerakódott mélytengeri agyagpala. A jura agyagpala és az évtizedekkel korábban képződött triász mésző tectonikai mozgások hatására került mai helyzetébe, az egymás mellett mozgó kőzettestek csúszásnyomai jól láthatók a meredek mészőfalakon.

A Cseréptálya közelében nyíló Hór-völgy keleti oldalán található mészőbánya mészőve a földtörténeti középidő triász időszakában, kb. 240–220 millió évvel ezelőtt keletkezett óceáni körülmények között. A főleg zátonyon felhalmozódott mésznagyból, elpusztult zátonyépítő állatok mészvázából épült fel. Szabad szemmel is láthatunk benne mészszivacsokat, pörgekarúkat (Brachiopodák), kagylókat, csigákat, korallakat, mészalgákat, tengeri liliumokat, foraminiferákat (likacsos házu egysejtűeket).

A kőfejtés során feltárt egyik üregből 180 ezer évvel ezelőtt élt gerinces fauna került elő. A nyílt füvespusztai környezetet kedvelő rácsálók maradványa in kívül már kihalt nagyragadozók (barlangi farkas, barlangi hiéna, barlangi medve) és prédaállataik (jégkori ősló, őriásszarvas, nagytermetű őz) csontjait is megtalálták a barlangban.

Nagyvisnyón, a József Attila utca végén található a Mihalovits kőfejtő, amely a 260–252 millió évvel ezelőtt, a késő-perm időszakban keletkezett fekete, bitumenes Nagyvisnyói Mésző Formációt tárja fel.

A formáció vékonypados kifejlődésű fekete mésző, a mészőpadok közé márga, mészmárga települ. A rétegek dőlése alapján a kőfejtő egy lefelé domborodó rétegsor magjában létesült.

A kőzet rendkívül gazdag ősmaradványokban. Az elpusztult állatok maradványai erősen oxigénhiányos környezetben halmozódtak fel és szinte tökéletes épségben maradtak fenn. Jellemző ősmaradványai a mészalga, foraminiferák, kagylók, Ostracodák, Brachiopodák.

A kőfejtő védett földtani alapszelvény. Szabadon látogatható.

16. BÉL-KŐ

17. HÓR-VÖLGYI BÁNYA

18. NAGYVISNYÓ, MIHALOVITS KŐFEJTŐ

A magyar partner részvétele a projektben a Magyar Állam társfinanszírozásával valósult meg.

Szia! Lina vagyok, a Bükk-fennsík tündére. Nevemet a Bükki Nemzeti Park címerében szereplő szártalan bábakalácsról (Carlina acaulis) kaptam. A virágok az erdő mósolya, a fák a tüdeje - gyere, megmutatom neked a zöldellő csodákat, ígérd meg, hogy vigyázol rájuk!

Üdvözlés! A nevem Lithó, én vagyok a kővek tudora. Ismerem a hegy minden ráncát, a barlangok mélyét és a kőbe zárt titkokat - nevemet is róla kaptam, hisz' a litoszféra a Föld legkülső, szilárd burka. Tarts velem, együtt megszólaltatjuk a néma kőveket!

Készítette:
Bükki Nemzeti Park Igazgatóság
✉ kapcsolat@bnpi.hu
🌐 www.bnpi.hu

QR kódok a Google Play és az App Store alkalmazásokhoz.

Logók: Bükk Nemzeti Park, Bükkvidék Geopark, UNESCO Globális Geopark.

GUIDE@HAND